שופטים ג

א. פון פסוק (בפרשתנו) „ולא ישיב את העם מצרימה גו' וה' אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד" לערנט מען [2] אַרויס די הלכה, אז אַ איד טאָר זיך ניט אומקערן באַזעצן זיך (להשתקע [3]) אין מצרים, און נאָכמער — בלשון חז"ל [4]: „בג' מקומות הוזהרו ישראל שלא לשוב ארץ מצרים וכו'".

דער רמב"ם אין זיין ספר יד החזקה [5] ברענגט אַראָפּ דעם דין אז מ'טאָר ניט וואוינען אין מצרים (און ברענגט אַראָפּ דעם מחז"ל „בג' מקומות הזהירה תורה וכו'"); און פון סתימת לשונו איז משמע, אז דער איסור איז אויך דאָ בזמן הזה [און דעריבער געפינט מען אין מפרשים [6] אַ גרויסע שקו"ט, ווי אזוי האָט דער רמב"ם בעצמו געמעגט וואוינען אין מצרים, און — בכלל — עס זיינען דאָך דאָרט געווען אַ סך אידישע קהילות כו']).

דאָרף מען פאָרשטיין: ביים איסור חיתון מיט אַ מצרי (ביז „דור שלישי" [7]) פסק'נט דער רמב"ם [8]: „כשעלה סנחריב מלך אשור בלבל כל האומות ועירבם זה בזה והגלה אותם ממקומם ואלו המצרים שבארץ מצרים עתה אנשים אחרים הם . . הואיל ונתערבו . . הותר הכל שכל הפורש מהן להתגייר חזקתו שפירש מן הרוב".

און וויבאַלד אַז בזמן הזה איז ארץ מצרים אַ לאַנד פון „אנשים אחרים", וואָס שטאַמען ניט פון די אַמאָליקע מצרים, היינט פאָרוואָס איז אויך איצט חל דער איסור „לשוב למצרים"?

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט

---

1) יז, טז.

2) ראה סוכה נא, ב. חינוך מצוה תק. סהמ"צ להרמב"ם מל"ת מו (אלא שהביאו ג"כ מחז"ל דלקמן „בג' מקומות כו"). וברמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ז מקדים הכתוב דפרשתנו לב' הכתובים דפ' בשלח (יד, יג) ותבוא (כח, סח), ומשנה מלשון חז"ל וסדרם בכתוב. ובמנין המצות שבריש ספר היד מביא רק הכתוב דפרשתנו. וראה חדא"ג סוכה שם. ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג מל"ת רלה (רנו, ג ואילך).

3) רמב"ם שם ה"ח. ע"פ ירושלמי סנהדרין (ס"פ חלק).

4) ירושלמי סוכה פ"ה ה"א. מכילתא בשלח שם. פתיחתא דאסת"ר ג.

5) הל' מלכים שם ה"ז.

6) ראה יראים סי' שט (שג). סמ"ג מל"ת רכו. הגמי"י הל' מלכים שם. ריטב"א יומא לח, א. כפתור ופרח פ"ה. רדב"ז הל' מלכים שם. ועוד. וראה ברכ"י לשו"ע אה"ע ס"ד (בתחילתו ושו"ת חיים שאל ח"א סצ"א. ושי"ג לכמה ספרים). שד"ח כללים יו"ד כלל מו.

7) תצא כג, ח"ט.

8) הל' איסו"ב ספי"ב. ע"פ תוספתא קדושין פ"ה, ו. ודלא כדעת הרא"ש יבמות פ"ח ס"ד (וראה בה"ג הובא בתוד"ה מנימין יבמות עו, ב. תוד"ה מנימין סוטה ט, א. יראים וסמ"ג שבהערה 6. ועוד) ע"פ תוספתא ידים פ"ב, ח. ראה בכ"ז טושו"ע אה"ע ס"ד ס"י ובנ"כ שם.

---

*) ביראים וסמ"ג שם כ' דאין להתיר מטעם דסנחריב בלבל כו' כי קיי"ל דמצרים לא נתבלבל — אבל ברמב"ם מפורש דגם מצרים נתבלבל כדלקמן בפנים. וראה ברכ"י ושו"ת חיים שאל שם (אלא שמ"מ קשה לתרץ כן הנהגת הרמב"ם, כי מסתימת לשונו משמע, שהאיסור הוא גם בזה"ז, כבפנים). גם מ"ש ביראים דהאיסור הוא רק „בדרך הזה" — לא נזכר חילוק זה ברמב"ם. וראה רדב"ז הל' מלכים שם. (בד"מ אה"ע שם מביא ממרדכי סוף הערל ד,כ"כ הרמב"ם" (חילוק הנ"ל). אבל במרדכי לפנינו: רבינו אליעזר ממיץ. ואולי כצ"ל גם בד"מ שם. ויש לברר בדפוסים הקודמים).

**) ושם: שכשהר"ם ז"ל הי' חותם שמו כו' הי' מסיים הכותב העובר בכל יום ג' לאוין כו'.

ענטפערן (ווי כמה מפרשים[9] זאגן), אז דער איסור ישיבה אין מצרים איז ניט צוליב די דאָרטיקע מענשן מצרים, נאָר מצד דעם לאַנד אַליין, ארץ מצרים (אפילו ווען מצרים איז נאָר דער ארץ, ווייל דאָרט זיינען שוין ניטא קיין מצרים)[10],

וואָס דאָס איז אויך מוכח פון פסק ונוסף ע"ז פון לשון הרמב"ם אין דער ווייטערדיקער הלכה[11]: „ויראה לי שאם כבש ארץ מצרים מלך ישראל על פי ב"ד שהיא מותרת ולא הזהירה אלא לשוב לה יחידים או לשכון בה והיא ביד עכו"ם מפני שמעש' מקולקלין יותר מכל הארצות"; וואָס פון דעם איז משמע, אז דער איסור איז „מפני שמעש' (פון „ארץ" מצרים, און ניט שמעשיהם[12] פון די עכו"ם) מקולקלין", ע"ד מאמר חז"ל*[12]: „יש מעינות שמגדלין כו' ויש שטופין בזמה". און דעריבער, אויב זי איז „ביד עכו"ם" — אפילו ניט ביד מצרים — איז „מעשי' מקולקלין" און מ'טאָר זיך דאָרטן ניט באָזעצן.

דערמיט איז אויך מובן דער טעם ההלכה, וואָס דוקא וועון אָ מלך ישראל איז כובש ארץ מצרים „על פי ב"ד" מעג מען דאָן זיך באָזעצן דאָרט: דורך אזא כיבוש ווערט ארץ מצרים „כארץ ישראל כו' לכל דבר"[13]; ד. ה. דער כיבוש איז פועל אָ שינוי אין מהות פון לאַנד[14], און דעריבער ווערט בטל דער איסור להשתקע דאָרט[15].

ס'איז אבער דאָך ניט גלאַט: אין ספר המצות[16] שרייבט דער רמב"ם, אז דער טעם האיסור איז „שלא נלמד ממעשי' הם[17] וכו'". ד. ה. דער איסור איז צוליב ניט אפלערנען זיך פון די מצרים (מענטשן) פון ארץ מצרים[18] — און לויט דעם טעם דאָרף מען דאָך מבאר זיין — פאַרוואָס איז דאָ דער איסור אויך בזמן הזה, נאָכדעם וואָס „אלו המצרים שבארץ מצרים עתה אנשים אחרים הם"?

ועוד: אויב מצד ארץ מגדלת — איז אפילו וועון ס'קען ניט זיין די מציאות פון „נלמד ממעשיהם", ע"ד הזמן וועון והייתה[19] ארץ מצרים לשממה גו' לא

---

9) ראה בארוכה ברכ"י ושו"ת חיים שאל שם.
10) ראה מנ"ח מצוה תק.
11) ה"ח.
12) ודלא כבסהמ"צ שלו — הובא לקמן בפנים —
וידוע: א) שאינו דומה כלל דיוק הרמב"ם בלשונו בס' יד החזקה להדיוק בסהמ"צ, ב) בחילוק שבין ב' הספרים הלכה כיד החזקה (ראה רמב"ם בהקדמתו לסהמ"צ. יד מלאכי כללי הרמב"ם סכ"ג), ג) סהמ"צ נכתב בל' ערבי, ולא בכל המקומות יש לדייק ולסמוך על דיוק לשון המעתיק — וכדמוכח ג"כ מריבוי החילוקים שבין המעתיקים.
*12) במדב"ר פ"כ, כב.

13) רמב"ם הל' מלכים שם ה"ו. וראה מנ"ח שם.
14) וע"ד ארץ ישראל גופא — ארץ כנען, שמעשיהם של הכנענים מקולקלים מכל העמים כו' (תו"כ אחרי יח, ג), שמשווה אותה הכתוב בזה למצרים, ובשניהם אומר: כמעשה ארץ מצרים גו' וכמעשה ארץ כנען גו' לא תעשון, וע"י הכיבוש נשתנה כו'.
15) ועפ"ז מובן מ"ש הרמב"ם „ויראה לי" — אף שבירושלמי (סנהדרין שם) מפורש „חוזר את . . לכבוש את הארץ" — כי המפורש בירושלמי הוא שמותר לילך שם לכבוש את הארץ אבל לא להשתקע שם (ע"ד ההיתר ד„לסחורה לפרקמטיא"), משא"כ ע"י כיבוש שע"י מלך ישראל ע"פ ב"ד שמשנה מהות הארץ, מותר להשתקע שם.
עפ"ז יש לבאר גם בטעם האריז"ל באיסור לשוב למצרים (פע"ח ש"ח פ"ג. ס' הליקוטים ר"פ תצא ועוד) — דבכ"ז לסחורה מותר ובכיבוש ע"י מלך כו' מותר.
16) מל"ת מו.
17) בתרגום העליר וקאפח: (מ)כפירתם.
18) וראה חינוך שם. ועוד.
19) יחזקאל כט, ט־יא.

תעבר בה רגל אדם, ווי ס׳איז געווען בזמן נבוכדנצר, דאַרף אויך זיין דער איסור בתקפו.

ג. וועגן דעם איסור לבוא בקהל פון אַ מצרי, שרייבט דער לבוש [20]: „בד״א בדורות הראשונים כו׳ אבל האידנא אחר שעלה סנחריב כו׳ שכבר העביר סנחריב כו׳ והושיב אחרים תחתם, ואע״ג דבודאי מיעוטם נשארו במקומותם והוי לי׳ קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי מ״מ אותו שמתגייר ה״ה פורש מהם וכל דפריש מרובא קפריש ומותרים מיד״.

ולפי״ז, אַז „מיעוטם נשארו במקומותם״ אויך נאָכן בלבול האומות, איז מובן פאַרוואָס ס׳איז אויך איצט חל דער איסור ההתישבות אין מצרים — צוליב די מצרים וואָס זיינען געבליבן אין מצרים און וועלכע ווערן ניט בטל במיעוטם, ווייל כל זמן זיי זיינען ניט „פורש״ להתגייר האָבן זיי דעם דין פון „קבוע — כמחצה על מחצה״.

מ׳דאַרף אָבער פאַרשטיין [21]: פאַרוואָס פסק׳נט (דער רמב״ם בסתמא *[21] און אַזוי אויך) דער שו״ע אַז אַ גר מצרי איז איצט מותר (מיד) בבת ישראל צוליבן טעם „שפירש מן הרוב״ — וואָס דאָס מיינט אַז בכל אופן איז דאָ דער היתר פון „כל דפריש וכו״ — וויבאַלד אַז אַ מיעוט מצרים זיינען געבליבן „במקומותם״, האָט ער דאָך געדאַרפט אויסטייטשן און מחלק זיין צי דער חיתון איז באופן אַז דער גר מצרי איז בפועל פורש („עקר״ „אזיל״) פון זיין בית (וואָס דעמאָלט איז דער כלל „כל דפריש וכו״), אָדער ער איז ניט „אזיל״ פון זיין בית, וואָס דעמאָלט האָט ער דעם דין פון „קבוע — כמחצה על מחצה דמי״ (ע״ד ווי בענין דוגמתו, ווי די גמרא זאָגט אין כתובות [22], ווי רש״י [23] און תוספות [24] זיינען דאָרט מסביר, אַז דער דין פון „כל דפריש כו״ איז דוקא ווען דער בועל איז פורש פון זיין בית)?

בפשטות קען מען זאָגן, ווייל בעת זיין גיור האָט ער דאָך געמוזט זיין אַ פורש מביתו (ווי דער לבוש זאָגט „אותו שמתגייר ה״ה פורש מהם״) — אָבער דאָס איז ניט מספיק, ווייל בנדו״ד איז ניט געניג דאָס וואָס ער איז פורש מביתו, נאָר ער דאַרף זיין אַ פורש פון גאַנץ ארץ מצרים — ובהקדים:

ד. די גמרא זאָגט אין יבמות [25]: „עובד כוכבים שקידש בזמן הזה חוששין לקדושין שמא מעשרת השבטים הוא, (פרעגט די גמרא) והא כל דפריש מרובא פריש, (ענטפערט די גמרא) בדוכתא דקביעי דא״ר אבא בר כהנא וינחם [26] בחלח ובחבור וגו״.

טייטשט רש״י: „בדוכתא דקביעי — בני עשרת השבטים וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. והיכא קביעי כדכתיב וינחם בחלח ובחבור״.

תוספות אָבער זאָגט: „דבדוכתייהו הוו רובא מעשרת השבטים, ולא כמו שפי׳ בקונטרס משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי דאי אזיל איהו לגבה כל דפריש מרובא פריש כדאמרינן בסוף פ״ק דכתובות״.

---

20) שו״ע אה״ע (ס״ד שם). וראה רמב״ן יבמות שם.

21) וכקושיית ערוך השולחן אה״ע שם ס״כ.

*21) אף שאין דרכו להביא דינים חדשים כו׳ (יד מלאכי כללי הרמב״ם ס״ב).

22) טו, א.

23) ד״ה ופרכינן.

24) ד״ה דילמא.

25) טז, סע״ב.

26) מלכים ב יח, יא.

ס'איז מובן פֿאַרוואָס רש"י וויל ניט לערנען ווי תוספות (הגם אז רש"י אליין איז מפרש אין מס' כתובות (כנ"ל) אז „עקר הבועל מביתו" האָט א דין פון „כל דפריש כו"), ווייל לויט תוספות איז קשה דער לשון הגמרא „בדוכתא דקביעי" — עס האָט געדאַרפט שטיין „בדוכתא דרובא". פון לשון „בדוכתא דקביעי" איז מוכח, אז דאָ רעדט זיך וועגן דין פון „קבוע".

די הסברה אין דעם: וויבאַלד דער פסוק זאָגט „וינחם בחלח וגו'" — זיינען אָט די ערטער געווארן דער מקום קבוע פון די עשרת השבטים. און דערפאַר איז זייער „קביעות" ניט באַגרענעצט צו זייערע בתים, נאָר דאָס איז כולל גאַנץ חלח גו', אז כל זמן זיי געפינען זיך דאָרט האָבן זיי א דין פון קבוע אפילו ווען זיי זיינען פורש מביתם.

[דערמיט איז מובן וואָס רש"י איז מסיים „והיכא קביעי כדכתיב וינחם בחלח ובחבור" — דלכאורה: וואָס איז דאָ רש"י מוסיף אויף דעם וואָס שטייט בפירוש אין גמרא גלייך נאָכדעם? נאָר דערמיט איז ער מסביר פֿאַרוואָס זיי

כולל אויך הפורשים מביתם, ובפרט אז אַזוי איז די רגילות

וכמרז"ל עושים בית חתנות לבני־הם*[26]

האָבן דאָרט א דין פון קבוע — „והיכא קביעי כדכתיב וינחם גו"].

און לויט דעם — בנדו"ד: וויבאַלד דער איסור באַשטייט דאָ אין דעם וואָס ער איז א מצרי, דאָרף אויסקומען, אז זיין „קביעות" איז אינעם גאַנצן לאַנד מצרים; און כל זמן ער איז ניט אַרויס פון גבול מצרים, אפילו ווען ער איז פורש מביתו, האָט ער דעם דין פון קבוע — כמחצה על מחצה.

וי"ל, אז דאָס וואָס תוספות נעמט ניט אַן די סברא, איז עס דווקא בנוגע דעם פאַל פון עשרת השבטים — און דאָס דערפאַר ווייל זייער געפינען זיך אין יענע ערטער האָט ניט קיין שייכות צום עצם ענין הקדושין,

משא"כ אין אונזער פאַל וואָס דער איסור לבוא בקהל קומט ווייל ער איז א מצרי — פון ארץ מצרים[27] — וועט אויך תוס' האַלטן אז כל זמן ער געפינט זיך אין די גבולים פון ארץ מצרים האָט ער א דין פון קבוע (לגבי דעם איסור פון מצרי).

ועפ"י כהנ"ל איז הדרא קושיא לדוכתה: וויבאַלד עס זיינען געבליבן מצרים אין ארץ מצרים (נאָר דער היתר לבוא בקהל איז ווייל „כל דפריש כו"), האָט דאָך דער (רמב"ם און) שו"ע געדאַרפט מחלק זיין צווישן א גר וואָס איז אַרויס פון ארץ מצרים (וואָס האָט דעם דין פון „כל דפריש כו"), און א גר אין ארץ מצרים, וואָס האָט דעם דין פון „קבוע" און איז אסור ביז „דור שלישי"?

ה. וועט מען דאָס פארשטיין בהקדים א גרעסערע תמי' אין דעם ענין (ווי עס פרעגט דער ערוך השולחן[28]): די גמרא זאָגט אין נזיר[29], אז א אשה „לא ניידא" (דכל כבודה בת מלך פנימה — אין בית) און דעריבער האָט זי א דין פון „קבוע". איז די גמרא ממשיך: „וכי תימא ה"נ נייד אימור בשוקא אשכח וקדיש, התם הדרא לניחותא", ד. ה. אז

---

*26) מגילה ה, ב ובמפרשים (ולהעיר מהחילוק בפרש"י שם ובתענית יד, ב).

27) ובפרט ד(מעשה) המדינה ותושבי' — צירפם הכתוב לגנאי.

28) שם.

29) יב, א.

אפילו וועז זי איז „פריש" מביתה — „בשוקא אשכח" — וויבאלד אבער אז סוף־סוף קערט זי זיך אום צוריק למקום קביעותה („הדרא לניחותא"), האט זי א דין פון קבוע (אויך וועז „בשוקא אשכח").

היינט ווי קען מען בכלל זאגן בנדו"ד „כל דפריש כו": אפילו וועז דער מצרי איז פריש צו חתונה האבן מיט א ישר־אלית האט ער נאך אלץ א דין „קבוע"[30] אויב ער קערט זיך אום צוריק למקום קביעותו?

וא"ו. דער ביאור בזה איז מובן פון דיוק לשון הרמב"ם: „שכל הפורש מהן להתגייר חזקתו שפירש מן הרוב" — וואס איז דער רמב"ם מוסיף דעם ווארט „להתגייר"? נאכמער — אפילו וועז ער איז פורש ניט „להתגייר", נאר מאיזה סיבה שתהי' דארף אויך זיין דער זעלבער דין?

נאר דערמיט איז דער רמב"ם מסביר, אז דער טייטש פון „פריש" דא איז ניט כפשוטו — פורש במקום, נאר דערמיט גופא וואס ער איז זיך מגייר הייסט ער „פריש"[31]; דער גדר פון „פריש" קען זיין אין צוויי אופנים: א) אין מקום גשמי — ער איז פורש פון איין מקום און קומט צו א צווייטן מקום (ולא הדר לניחותא); ב) אין מצב, אין זיין מקום בדין התורה, זיין מציאות אין תורה — ער איז פורש פון איין מצב און גייט אריבער אין א צווייטן — אזוי ווי בנדו"ד, וואס ער איז זיך פורש פון פריערדיקן מצב ודין (אלס אינו־יהודי, מצרי), און שטעלט זיך איבער, דורך גירות, אין אן אנדער מצב.

און דעריבער איז דא ניט שייך „הדרא לניחותא" — וויבאלד אז זיין „פריש" באשטייט אין דעם וואס ער איז זיך מתגייר, איז ביי אים נאכדעם ניט שייך קיין „הדרא".

און דערפאר פסק'נט דער רמב"ם ושו"ע אז בזמן הזה איז א גר מצרי מותר בבת ישראל, אין אלע אופנים — אויך וועז ער געפינט זיך אין מצרים, און אפילו וועז לא פירש מביתו — ווארום דורכדעם גופא וואס ער איז זיך מגייר איז ער א „פריש".

משא"כ די אנדערע מצריים (נכרים) וואס זיינען געבליבן אין מצרים, כאטש זיי זיינען בלויז א מיעוט, האבן זיי א דין פון קבוע, און דעריבער בלייבט צוליב זיי דער איסור צו באזעצן זיך אין ארץ מצרים „שלא נלמד ממעשיהם וכו'".

[בפרט, אז דאס איז אזא מציאות, וואס י"ל אז עס לייגט זיך בכלל ניט צו זאגן אז דער מיעוט זאל בטל ווערן ברוב (סיי מצד דעם מיעוט און סיי מצד דעם רוב) — וויל: א) ס'איז א מיעוט אין כמות — צאל מענשען, דא איז דער איסור נאר מצד איכות — קלקול מעשיהם — איז מצד ריבוי (און) גודל האיכות איז עס (ע"ד ווי א דבר חשוב וכו' וואס ווערט) ניט בטל[32]. ב) דא איז דער רוב (די מענטשן פון אנדערע אומות וואס געפינען זיך אין מצרים) ניט מנגד צום מיעוט (ומבטלו), ווארום אויך די אומות זיינען מקולקלים, עס איז מער ניט וואס די מצריים זיינען נאכמער מקולקל[33] —

30) ראה תוס' כתובות (טו, א ד"ה דילמא) דלמסקנת הגמרא („הדרא לניחותא") אין חילוק בזה בין איש לאשה. ראה אורח מישור לנזיר שם.

31) וכן פי' במנ"ח בהשמטה למצוה תקסב (ומפרש כן גם לשון החינוך שם מצוה תקסא). ועד"ז יש לפרש לשון הלבוש (הנ"ל בפנים ס"ג): אותו שמתגייר ה"ה פורש מהם.

32) ביצה ג, ב. טושו"ע יו"ד ר"ס קי.

33) ראה תו"כ אחרי (יח, ג) שמעשיהן של מצריים מקולקלים מכל עממין כו'.

און דעריבער איז די מציאות פונעם רוב ניט בכוח [34] צו מבטל זיין דעם מיעוט פון די מצרים [35]).

ז. עפ"י הנ"ל, אז אין ארץ מצרים זיינען נאך אלץ פאראן פון די מצרים פון אמאל, קומט ארויס א תוספת התעוררות אין עבודת ה' בימינו אלה — ובהקדים:

הגם אז אלע ענינים פון תורה גייען אריין אינעם כלל פון „התורה היא נצחית" [36] — אויף אלע זמנים און אין אלע מקומות — פונדעסטוועגן איז דא א חילוק צווישן די ענינים וועלכע מ'קען ניט מקיים זיין כפשוטם (און די נצחיות זייערע איז ברוחניות הענינים), און די זאכן וואס זיינען אויך איצט פאראן בגשמיות — וואס דאס באווייזט אז אין די ענינים איז די „נצחיות" נאך מיט א גרעסערן תוקף, זי דריקט זיך אויס אויך אין עולם הזה הגשמי לעיני כל העמים.

אזוי אויך בעניננו: עס שטייט אין פסוק [37] „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים גו' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים גו' ממלכת כהנים וגוי קדוש". פון דעם איז מובן, אז דער „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים גו"

איז א הכנה צו די ענינים וועלכע שטייען אין די פסוקים לאחרי זה — „ואביא אתכם אלי ועתה אם שמוע תשמעו גו' ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה גו"; ווען אידן זען בעיני בשר ווי דער אויבערשטער ווייזט פאר זיי נסים ביים אפרעכענען זיך והעונש וכו' פון די אומות וועלכע זיינען מציר ומעיק לישראל, דאס אליין איז מעורר אידן אז זיי זאלן פארשטארקן זייער ברית מיטן אויבערשטן דורך „שמוע תשמעו בקולי וגו".

דערפון איז אויך פארשטאנדיק, אז ווען אידן זען ווי דער אויבערשטער רעכנט זיך אפ מיט ארץ מצרים — וואס דארט זיינען פאראן די זעלבע מצרים ווי אמאל — חזר"ט זיך איבער נאכאמאל בגשמיות לעיני בשר דער „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים" (ע"ד ווי עס איז געווען בפעם הראשונה).

דארף דאס במילא ארויסרופן ביי די אידן, וואס זען „אשר עשיתי למצרים", א תוספת התעוררות, עס זאל זיין „שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי וגו" — אז אידן זאלן זיך שטארקן אין קיום התומ"צ און זיך פירן ווי אן „עם סגולה", זיין א „ממלכת כהנים וגוי קדוש",

און דאס ווערט די הכנה קרובה צו דעם „בקולו תשמעו" [38], וואס ברענגט דעם „היום" [39] — דעם היום פון ביאת המשיח, כהבטחת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ בהעלותך תשכ"ז)

---

34) ע"ד מ"ש בר"ן נדרים (נב, א) לענין ביטול מין במינו: כל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזקו. וגם לדעת רבנו ד„ראוי לילך כו' אחר חילוקן באיסור והיתר" — הרי כאן „הוא דומה לחברו" בענין האיסור גופא — קלקול מעשיהם.

35) להעיר ג"כ מסנה' יז, סע"א מדין האי דקאמר איני יודע וברמב"ם ונ"כ שם.

36) תניא רפי"ז.

37) יתרו יט, ד-ו.

38) תהלים צה, ז.

39) תהלים שם. סנהדרין צח, סע"א.